

Nakon nedavnog ubojstva 75-godišnjeg Momčila Španovića u selu Krstinji kraj Vojnića, dali smo se u potragu za slučajevima ubojstava srpskih povratnika u Hrvatskoj te sudbinom tih predmeta u istražnim i sudskim postupcima. Tim ubojstvima i sudskim predmetima ne bave se ni nevladine udruge ni organizacije sa srpskim prefiksom koje djeluju u Hrvatskoj, jedino beogradski "Veritas" raspolaže podatkom da je od kraja rata ubojstvom ili samoubojstvom život okončalo 70 Srba, od čega je u prve tri poratne godine stradalo njih 56. Navodimo samo neka stradanja, specifična uglavnom po svireposti ubojica, od kojih mnogi nisu procesuirani ni kažnjeni. Započnimo crnu kroniku ličkim poljima smrti, na kojima je nakon 1995, po vlastitom priznanju, stravu sijao Ivica Rožić zvani Bijeli Vuk, čije je svjedočenje MUP-u, nekoliko godina kasnije, objavio splitski "Feral Tribune". Po Rožićevom iskazu, postavio je bombu u stog sijena u Srednjoj Gori, koja je usmrtila Dušana Matijevića. U Svračkovom Selu, na ulazu u pravoslavno groblje, postavio je dvije bombe, od kojih su stradala dvojica Srba. I u Buniću je Bijeli Vuk ostavio svoj krvavi trag, pa je dvoje povratnika stradalo od bombe postavljene na njivi koju su orali. Stradala su i dvojica mještana prezimena Glumac: jedan od bombe koju je Rožić postavio u đubrište, a drugi od bombe u stogu sijena. Recept s bombom u đubrištu Rožić je primijenio i u Mogoriću, kada su također stradali povratnici, a priznao je da je sudjelovao i u ubojstvu umirovljenoga generala JNA-a Milorada Mišćevića.

Od Jošana do Vira

Ispričao je MUP-u da je u Jošanima, na livadi na kojoj je jedan seljak čuvao ovce, u drveni panj postavio pivsku bocu s bombom. Seljak je poginuo, a kao razlog ubojstva Rožić je naveo da mu je taj "zločinac odbio prodati janje" i da ga je nesretni seljanin "gledao svisoka". Za ta svoja priznata nedjela Ivica Rožić je, kao i za ubojstva u Gospiću 1991, pravomoćno oslobođen zbog nedostatka dokaza i svjedočenja bez prisutnosti odvjetnika.

Gotovo identična stradanja povratnika zbila su se 2000. godine u okolici Vojnića. Zbog mina postavljenih na poljima u selima Prisjeka, Miholjsko i Široka Rijeka stradalo je četvero povratnika i jedan policajac. Naravno, počinitelji i motivi tog zločina ostali su nepoznati i jedanaest godina nakon što je izvršen.

Godine 2000, prijelomne za povratak, kada je bilo sve više onih koji su se iz Srbije vraćali u Hrvatsku, zbila se i smrt duševno oboljele 70-godišnje Stevanije Ivin, rođene Tintor, iz benkovačkog sela Raštevica, koja je 26. maja pronađena mrtva u bunaru. Obdukcijom je nalazom, prema saopćenju PU Zadar, ustanovljeno da je umrla nasilnom smrću uslijed više povreda zadobivenih po tijelu, pa se osnovano sumnjalo da je zadavljena i bačena u bunar. Pošto je presudom zadarskoga Županijskog suda ustvrđeno da je maloljetni J. Š. u nebrojivom stanju usmratio staricu na osobito okrutan način, kazneni predmet je upućen Županijskom sudu u Zagrebu, kao nadležnom tijelu prema Zakonu o zaštiti osoba s duševnim smetnjama. Epilog toga sudskog spora nismo uspjeli doznati.

Sedmog marta 2000. staricu Ljubicu Paripović (73), u njenoj kući u selu Boriku kraj Mikleuša na slatinskom području, nožem je izmasakrirao 28-godišnjak hrvatske nacionalnosti. Ubojica je motiv našao, prema vlastitom kazivanju, u staričinim riječima da se njena djeca zbog "ustaša" ne smiju vratiti u svoje selo.

Nekoliko dana ranije, u noći 1. marta, trojica mladića hrvatske nacionalnosti, u dobi od 22 do 26 godina, upali su u Viru u kuću Nedjeljka Štulića (38), povratnika iz Srbije, izvukli ga iz kreveta te ga, pred očima žene i sedmogodišnjeg sina, nogama i rukama na smrt pretukli. Ubojice nisu skrivali da im je motiv bila nacionalnost žrtve. Sudski epilog tog etnički motiviranog zločina bila

je presuda dvjema osobama na kazne zatvora od po devet godina.

Na udaru siledžija

Do smrti je 1. februara 2000. kamenovan 67-godišnji Jovan Bota u selu Perušiću kraj Benkovca: na putu ga je sačekala grupa maloljetnika hrvatske nacionalnosti, oborila ga motorom i nastavila gađati kamenjem. Boti je tom prilikom napukla slezena i slomljena su mu dva rebra, pa je 13. februara podlegao povredama. Patolozi zadarske Opće bolnice obdukcijom su utvrdili da je smrt nastupila kao posljedica komplikacija nakon ozljeđivanja: godinu kasnije, kada je već pokrenut istražni postupak, zagrebački sudski vještaci opovrgli su nalaz zadarskih patologa i utvrdili da je smrt nastupila kao posljedica začepjenja krvnih žila, pa je istraga obustavljena.

Ubojstva povratnika događala su se i nakon 2000. godine: 18. maja navršilo se sedam godina otkako je starcu Dušanu Vidiću (81) u selu Karinu prerezan vrat. Vidić je ujutro krenuo iz svoje kuće po kruh, no do obližnje pekare nije stigao. Tijelo mu je pronašla pastirica na drugom kraju sela, uz cestu. U slučaju toga umirovljenog majora JNA sasvim je isključeno ubojstvo iz koristoljublja, jer je starac kod sebe imao samo nešto sitniša, tek toliko da kupi kruh. U PU Zadar tvrde da se na slučaju intenzivno radi i da svakodnevno prikupljaju obavijesti kojima bi mogli doći do počinitelja. Navode da je u obimnoj istrazi dosad obavljeno više od 600 informativnih razgovora, da su provedene 43 kriminalističke obrade, da je više od 20 osoba poligrafski testirano, da je izvršeno više od 14 pretraga stanova i drugih prostorija, da je u pet navrata pretražena okolica Karina i da su u četiri slučaja poduzeti izvidi prema osumnjičenim osobama. Međutim, sve provedene radnje, ni sedam godina nakon monstruoznog zločina, nisu rezultirale pronalaskom ubojice.

Nekoliko mjeseci nakon Vidićevog ubojstva, Dalmaciju je opet potresao zastrašujući slučaj. Dvojica maloljetnika, nakon poduljeg verbalnog maltretiranja i uništavanja pročelja kuće 71-godišnjeg samca Sretka Mlinara, osokolila su se i oko ponoći upala u kuću, izudarala Mlinara šakama, vezala ga i plegla na krevet te nahuškala psa lutalicu da ga siluje. Otuđili su mu i novac. No, ni pored očitih ogrebotina na tijelu, pseće dlake u Mlinarevoj sobi, činjenice da ga je pas prepoznao i, navodno, liječničke dokumentacije, policija nije potvrdila fizičko zlostavljanje. Tri tjedna kasnije, nesretni je starac pronađen obješen u drvarnici pored svoje kuće.

- Iz svega je bilo vidljivo da je Sretko Mlinar pod stalnim pritiskom raznih siledžija i da nema adekvatnu zaštitu. Bio je deprimiran. Posljednji put kada sam ga vidio, rekao mi je da razmišlja o samoubojstvu – prisjeća se Glišo Kolundžić, aktivist Srpskog demokratskog foruma, koji je tih godina obilazio povratnike i nadležne upozoravao na maltretiranje i ponižavanje nemoćnog starca.

Po već ustaljenoj praksi, javnost je slučaj Sretka Mlinara ubrzo zaboravila, nasilnici koji su ga otjerali u smrt ostali su nekažnjeni, a slučaj je do danas ostao predmetom kriminalističkog istraživanja zadarske PU.

Bomba pod drvima

U jesen 2005. godine, u Jagmi kraj Lipika, dvojica povratnika – Milan Paunović i Bogdan Stanković – poginuli su od bombe podmetnute pod hrpu drva pripremljenih za ogrjev. Prvo je, od ručne bombe pod cjepanicom, poginuo Paunović: bio je sam u šumi, pa se ne zna točno kako se tragedija dogodila. Stoga je policija jednostavno zaključila da je riječ o samoubojstvu. Na tom bi zaključku istraga zasigurno i ostala da gotovo identičan zločin nije samo mjesec dana kasnije počinjen nad Stankovićem. Ponašanje policije prilikom očevida bilo je krajnje neprofesionalno i ponižavajuće za članove Stankovićeve obitelji. Policajci su izražavali nelogične sumnje da je Bogdan Stanković sam, kako bi sačuvao drva, postavio bombu ili da je

ona zaostala od ratnih sukoba; sumnju su potom prebacili na Bogdanovog sina, koji je upućen u Zagreb na poligraf. Tek nakon nekog vremena policija je zaključila ono što je žiteljima Jagme bilo odmah jasno: da je bomba namjerno podmetnuta. Do počinitelja policija svih ovih godina nije uspjela doći, a slučajevi iz Jagme prebačeni su Državnom odvjetništvu.

Odnos hrvatske države prema ovim i sličnim slučajevima vidljiv je i iz policijskih kvalifikacija, kojima se tretiraju kao obična ubojstva, iako je jasno da su to uglavnom zločini motivirani etničkom mržnjom. Osim toga, nitko se nije upitao što je pozadina svih tih tragičnih događaja, koja je zasigurno mnogo ozbiljnija i dublja. Mnogi od tih slučajeva ostali su zaboravljeni u policijskim ladicama, a neki su kolali sudnicama, da bi na kraju rezultirali skandaloznim presudama, kao u slučaju Jovana Borovića iz Suhača kraj Sinja: zato što su ga na pravoslavni Božić 1998. premlatili na smrt, 13 godina kasnije trojica počinitelja nepravomoćno su osuđeni – zbog protoka vremena i zato što su ugledni građani! – na po godinu dana zatvora.

Fenomen samoubojstava povratnika

Indikativan je i fenomen krajiških samoubojstava, koja posebno brojna postaju 2000. godine kobne za mnoge Srbe povratnike, kao i one koji su u svom domu preživjeli "Oluju" i sve ono nakon nje.

Pod pritiskom prijetnji, zastrašivanja i učestalih informativnih razgovora u policiji, život je te godine ručnom bombom sebi oduzeo Nedjeljko Lotina (1926.) iz sela Lotine kraj Dvora, a njegov se prezimenjak Savan (1933.) objesio. Dragica Bursać (1939.) i njen sin Predrag (1973.) spalili su se u Ličkoj Kaldrimi, Milan Lunja (1960.) iz Biljana Donjih i Nada Kljajić (1953.) iz Brnjavca kraj Vrginmosta ubili su se vješanjem, a Đurđa Šajnović (1980.) iz Korenice bombom kašikarom. Stojan Vorkašić (1956.) iz Topuskog i Petar Barbir (1956.) iz Podgorja kraj Vrginmosta objesili su se, kao i Đuro Bolić (1955.) iz Maloga Kozinca.

Među sumnjiva samoubojstva ubrajaju se i smrti Milenka Đinića (1933.), koji se 12. oktobra 2003. navodno bacio u bunar, te Vasilja Šakića iz sela Brnjeuške kraj Gline, koji je pronađen obješen u potkrovlju svoje kuće.

Zajedničko im je da su bili Srbi, da su se vratili ili ostali u zavičaju i da su 2000-ih sami sebi presudili. Policiji i pravosudnim organima bilo je važno prikupiti dovoljno formalnih razloga da njihove dosjee zatvore na najbezbolniji način: to je učinjeno oznakom "samoubojstvo", iako su sve obitelji isticale da njihovi bližnji nisu pokazivali suicidalne namjere i da ne mogu objasniti zašto su digli ruku na sebe upravo nakon povratka, kada su to mogli učiniti i ranije.

Izvor:

novossti.com